

*Martin Babulic*¹

ROZVOJ REGIÓNOV, OPERAČNÝ PROGRAM BRATISLAVSKÝ KRAJ

DEVELOPMENT OF REGIONS, DEVELOPING PROGRAM BRATISLAVA'S REGION

Abstract

This article proceeding about region at all. What the region in fact is? What is the definition of region, if there are some differences between regions in Slovakia and other contiguous European countries. The article deals with the future of concrete region, its policy. The goal is also to present Developing program Bratislava's region which is supporting form from the structural funds of European Union. Bratislava, capital city of Slovakia is situated in western part of Slovakia. It is located close to boarder with Austria and Hungary. Due to this brilliant location it's predestinate to be one of the „strong triangle“ Wien, Győr and Bratislava. Developing program Bratislava's region have to help Bratislava's region to be in economical, social and cultural touch with other cities of this triangle.

ÚVOD

V súčasnosti na Slovensku prebieha proces decentralizácie. V rokoch 2005 a 2006 prebehlo niekoľko odborných diskusií z ktorých vyplynula nevyhnutnosť realizácie komunálnej reformy. Prebiehajúca komunálna reforma začína posilňovať postavenie miest a obcí, preferovať a zvyšovať postavenie regionálnej politiky nielen vo VÚC a v regiónoch, ale preferuje sa aj spolupráca s cezhraničnými regiónmi.

Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie sa mnohonásobne zvýšila šanca pre silnejšiu integráciu a spoluprácu cezhraničných regiónov. Susediace krajiny, Slovensko, Česko, Rakúsko a Maďarsko vytvorili spoločný priestor, v ktorom sa môže spoločný región dynamickejšie rozvíjať. Vzájomnou spoluprácou susediacich regiónov vzniká región, ktorý je silný, dynamicky rozvíjajúci sa, adaptabilný požiadavkám európskych trhov a najmä schopný konkurovať ostatným regiónom západnej Európy.

Ambíciou článku je poukázať na faktory formujúce a určujúce možnosť regiónu zlučovať sa. Taktiež upozorňuje na možnosť využitia Operačného programu Bratislavský kraj a snaží sa zjednodušené predstaviť jeho jednotlivé osi.

Región, je definovaný ako časť územia vymedzená na základe stanovených kritérií. Na Slovensku, nejestvuje jednotná definíciu slova región a to aj napriek tomu, že región, je tradičným územným celkom na Slovensku vychádzajúcim z historických predpokladov.

Kvôli presnej definícii termínu región, je potrebné poznať historické, ekonomické, socio-politické súvislosti daného regiónu, resp. regiónov, pričom je potrebné zamerať sa aj na spôsob vzniku daného regiónu, jeho postavenie v minulosti a v súčasnosti a taktiež z čoho daný región vychádza a akú úlohu zohráva.

¹ Martin Babulic, Ing. Ústav manažmentu, Vazovova 5, 812 43 Bratislava

Historický faktor

Jestvujúce historické predpoklady na prepojenie jednotlivých územných jednotiek, napr.: Slovensko, kedysi súčasť Rakúsko-Uhorskej monarchie, predpoklad na vytvorenie spoločnej územnej jednotky – v danom prípade regiónu, resp. subregiónu.

Daný faktor môže byť chápaný ako pozitívny, alebo negatívny /Sudety, Južné Slovensko/ obyvateľstvo na danom území môže mať pocit ohrozenia, straty národnej svojbytnosti.

Ekonomický faktor

Ekonomický faktor je významný z hľadiska vytvárania silného, konkurencie schopného proeurópsky orientovaného regiónu. Dôraz je kladený na zamestnanosť, pričom obyvateľstvo ekonomicky vyspelejšej časti daného regiónu sa môže cítiť ohrozené.

Neochota spájania sa ekonomicky vyspelejších regiónov s regiónmi s nižšou zamestnanosťou, môže mať za dôsledok zníženie ratingu lepšie postavenej územnej jednotky /mesta, dediny.../ Medzi dôležité aspekty ekonomického faktora patrí infraštruktúra. Jednoducho povedané, ak sa k sebe ľudia nedostanú, zlučujeme nezlučiteľné.

Medzi príležitosti, ale paradoxne aj ohrozenia patria investície. Zníženie ratingu, zapríčinené neochotou, neschopnosťou, alebo nemožnosťou sa spájať môže mať za dôsledok odliv investícií a odchod investorov do iných regiónov.

Podobný prípad je aj konkurencieschopnosť. Možnosť ohrozenia môžu opäť pociťovať ľudia z rozvinutejších častí daného regiónu.

Sociálno-politický

Pri sociálno-politickom faktore je dôležité poznať a akceptovať typ vlády okolitých štátov a najmä jej zameranie a politické kroky. Napríklad orientácia na životné prostredie - environment /vzťah k životnému prostrediu, napr.: Rakúsko vs. Temelín./ Politická orientácia, pri medzištátnych regiónoch, je výrazným „hráčom“ ktorý môže napomôcť, ale naopak aj poškodiť. Socio-politický faktor je dôležitý aj z hľadiska životnej úrovne v jednotlivých častiach budúceho regiónu.

Ľudský

V neposlednom rade je ľudský faktor. Všetky ostatné faktory môžu vykazovať pozitívne ukazovatele, avšak v prípade neochoty sa zlúčiť, daná „spolupráca“ nikdy nebude fungovať. Prvky, ktoré sú, alebo boli násilne spojené, sú určené na zánik. Ako príklad môžeme uviesť Belgicko, Bosnu.. Ochota spájať sa je jeden z najdôležitejších faktorov. Pri cezhraničných regiónoch samozrejme súvisí aj s jazykovú vybavenosť obyvateľstva daného regiónu, so schopnosťou tolerovať kultúrne rozdielnosti a schopnosťou akceptovať marginalizované skupiny, iné národnosti a pod.

V posledných rokoch zaznamenala Slovenská republika rýchly ekonomický rast, súčasne aj rast produktivity práce. Ekonomický rast nastal aj vďaka vstupu zahraničných investorov na slovenský trh, čo malo za dôsledok zvýšený príliv zahraničných investícií. Pre súčasné obdobie je charakteristické prehlbovanie sociálno-ekonomických rozdielov, nielen medzi jednotlivými sídlami, ale samozrejme aj medzi regiónmi a krajinami. Prehlbuje schopnosť jednotlivých regiónov konkurovať jeden druhému. V každom regióne SR vládnu rozdielne životné podmienky a taktiež rozdielny potenciál rozvoja.

Jeden z ukazovateľov v oblasti rastového potenciálu regiónov je „miera nevyužitia rastového potenciálu regiónov“, ktorá poskytuje určitý obraz o vývoji v oblasti potenciálu regiónu. Je to odhad na báze produkčných funkcií. Mieru nevyužitia rastového potenciálu regiónov vypočítame ako rozdiel potenciálneho a aktuálneho regionálneho produktu – chápaný ako HDP v bežných cenách, vo vzťahu k potenciálnemu regionálnemu produktu.

Ako príklad uvádzame odhad tohto ukazovateľa za rok 2004. Odhad bol vypracovaný na úrovni regiónov NUTS II. Výsledky boli nasledovné: bratislavský región 0,9%, západoslovenský región 5,1%, stredoslovenský región 4,4% a východoslovenský región 11,4%. Z uvedeného vyplýva, že využitie rastového potenciálu regiónov je nedostatočné, čo je dané najmä vysokou mierou regionálnej nezamestnanosti a výraznými disparitami vo vybavenosti regiónov fixným kapitálom.²

Predpoklady pre ďalší rozvoj regiónu :

- predpoklady naturálne – geograficky určené,
- predpoklady navodené – dosiahnuté.

Medzi naturálne - geograficky určené predpoklady pre ďalší rozvoj regiónu môžeme zaradiť:

- možnosť územného rastu – predpoklady pre územné rozširovanie regiónu,
- lokalizácia regiónu je jedným z dôležitých aspektov, napr. Ak je región situovaný v údolí, možnosť jeho rastu je geograficky obmedzená do určitej možnej zastaviteľnej plochy,
- naopak, keď má región možnosť geografického rastu, samozrejme spĺňa ostatné predpoklady, bude uprednostnený.

Medzi navodené – dosiahnuté predpoklady pre ďalší rozvoj regiónu môžeme zaradiť:

- Ekonomická stabilita regiónu. Ekonomická stabilita regiónu musí byť zabezpečená nakoľko je to prvotný impulz pre každého investora, alebo človeka hľadajúceho prácu, ekonomická stabilita zabezpečuje vhodné zázemie pre investorov na investovanie v danom regióne a spätne investori sekundárne zabezpečujú ekonomickú stabilitu regiónu, podobný efekt, samozrejme v oveľa menšom merítku môžeme parafrázovať na bežného človeka hľadajúceho prácu (ten zmení svoje pôsobisko iba za lepšie, t.j. región, ktorý chce pritiahnúť pracovnú silu musí byť zaujímavý a mať čo ponúknuť),
- Trvaloudržateľná konkurencieschopnosť voči ostatným regiónom. Trvaloudržateľná konkurencieschopnosť taktiež závisí od ekonomickej stability daného regiónu, na to, aby bol región konkurencie schopný, musí vytvárať vhodné prostredie pre rozvoj investícií, obchodu, turizmu...
- Infraštruktúra - dostatočné pokrytie. Nutnosť vhodnej infraštruktúry je bezpodmienečná. Bez infraštruktúry región nezabezpečí prílev investícií, tým pádom nebude konkurencieschopný, bude vykazovať ekonomickú nestabilitu.
- Prílev investícií – „pritiahnutie“ investorov, či už domácich, alebo zahraničných. Príliv investícií musí byť podložený splnením predchádzajúcich predpokladov, na základe dostatočných investícií je možný rast a rozmach daného regiónu. Bez investícií

² Priebežná správa o implementácii Rámca podpory Spoločenstva, od 1. januára do 30. júna 2005, Bratislava október 2005, Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR , str.4/

nastáva stagnácia a postupné ekonomické „upadanie“, s ktorým zákonite prichádza zhoršenie sociálnej situácie obyvateľstva daného regiónu.

Ako pomoc na dosiahnutie rozvoja jednotlivých regiónov slúžia štrukturálne fondy Európskej Únie. Pre bratislavský kraj, ktorý je svojím ekonomickým postavením najvyspelejší spomedzi ostatných slovenských krajov, bol určený Operačný Program Bratislavský Kraj.

OPERAČNÝ PROGRAM BRATISLAVSKÝ KRAJ

Programový dokument Operačný program Bratislavský kraj / ďalej len: OPBK/ umožňuje čerpanie finančných dotácií z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Prostriedky môžu byť čerpané pre rozvoj vybraných oblastí infraštruktúry a vedomostnej ekonomiky a to v časovom rozpätí medzi rokmi 2007 – 2013.

Daná pomoc bude poskytnutá len pre územie okresov Bratislava I – V, Malacky, Pezinok a Senec.

Hlavným cieľom operačného programu v programovom období 2007 – 2013 je najmä posilnenie konkurencie schopnosti regiónu prostredníctvom rozvoja vedomostnej ekonomiky a vytvorením regiónu atraktívneho pre život.

OPBK bol schválený dňa 3. decembra 2007 Európskou komisiou. Jeho hlavným cieľom je podporenie konkurencie schopnosti regiónu. K danému cieľu, by sa malo dospieť postupným rozvojom vedomostnej ekonomiky a budovaním atraktívneho regiónu, nielen pre obyvateľov regiónu, ale aj pre investorov, turistov, cudzincov prichádzajúcich do Bratislavského kraja.

Operačný program sa zameriava najmä na zvýšenie potreby podpory inovatívneho podnikania a informačnej spoločnosti. Tieto dva body sú chápané ako primárne faktory, ktoré majú zabezpečiť dlhodobý ekonomický rozvoj regiónu a zvýšenie konkurencie schopnosti kraja.

OPBK má definované tri prioritné osi, ktoré by mali pomôcť definovať smer postupu a napĺňanie stanovených cieľov.

- Prioritná os 1 – Infraštruktúra,
- Prioritná os 2 – Vedomostná ekonomika,
- Prioritná os 3 – Technická pomoc.

Finančná alokácia pre Operačný program Bratislavského kraja predstavuje 87 miliónov EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Zo štátneho rozpočtu a samospráv bude na základe stanovenej povinnej miery spolufinancovania SR uvoľnených cca. 15 355 000 EUR. Európsky fond regionálneho rozvoja sa bude na Operačnom programe Bratislavského kraja podieľať 85 percentami celkovej sumy a Slovenské republika zvyšnými 15 percentami. Celkovo sa jedná o čiastku 102 352 942 EUR.

Tabuľka 1 Plánovaná výška finančných prostriedkov určená pre jednotlivé prioritné osi

Európsky fond regionálneho rozvoja	EÚ zdroje	SR verejné zdroje	Celkom
Prioritná os 1	45 932 540	8 105 742	54 038 282
Prioritná os 2	37 587 460	6 633 082	44 220 542
Prioritná os 3	3 480 000	614 118	4 094 118
Celkom	87 000 000	15 352 942	102 352 942

Zdroj: <http://www.opbk.sk/publikacie/>

Európska únia ako celok i jej jednotlivé členské štáty a ich regióny majú jeden zo svojich hlavných a prirodzených cieľov sústavne napredovať a zlepšovať svoje relatívne postavenie. K trvalému rozvoju a napredovaniu má výrazne prispieť aj OPBK a jeho prioritné osi.

PRIORITNÉ OSI OPERAČNÉHO PROGRAMU BRATISLAVSKÝ KRAJ

Prioritná os – Infraštruktúra, má za úlohu zvýšiť atraktivitu Bratislavského kraja formou zlepšovania úrovne sídiel a taktiež kvality verejnej dopravy.

Cieľom druhej prioritnej osi – Vedomostná ekonomika, je ako už z názvu vyplýva formou zvyšovania úrovne a prístupu informačno-komunikačných technológií podporiť rozvoj a konkurencie schopnosť regiónu.

Tretia os s názvom Technická pomoc určená na správnu a kvalitnú implementáciu Operačného programu Bratislavský kraj..

Prioritná os 1 – infraštruktúra

Na zrealizovanie prioritnej osi 1 boli definované dve opatrenia:

- opatrenie 1.1 Regenerácia sídiel
- opatrenie 1.2 Regionálna mestská hromadná doprava

opatrenie 1.1 Regenerácia sídiel

Hlavným cieľom prvého opatrenia je predovšetkým zvýšenie kvality života v sídlach Bratislavského kraja. Snaha bude pomôcť najmä mestským štvrtiam – častiam, ktoré sú ohrozené fyzickým zničením a sociálnym vylúčením.

Podpora bude riešená formou samostatných projektov, zameranými na ochranu, rekultiváciu životného prostredia, zachovaním a obnovou prírodného dedičstva a taktiež budovaním cyklistických trás na území Bratislavského kraja, čím sa implicitne podporí nielen environmentálna hodnota daného územia, ale bude to mať pozitívny vplyv aj na zvýšenie a kvalitu turistického ruchu.

Oprávnení prijímatelia dotácií sú v tomto prípade mestá a obce Bratislavského kraja, hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava a jeho mestské časti, Bratislavský samosprávny kraj, združenia miest a obcí.

opatrenie 1.2 Regionálna mestská hromadná doprava

Hlavným cieľom daného opatrenia je v čo najväčšej možnej miere zlepšiť kvalitu mestskej hromadnej dopravy a taktiež zvýšiť množstvo prepravených osôb. Snaha bude o zatraktívnenie mestskej hromadnej dopravy natoľko, aby sa aspoň z časti stala konkurentom osobnej preprave, čo by malo sekundárne viesť k väčšej vyťažnosti MHD, menším dopravným špičkám a čiastočne aj ochrane životného prostredia a tým pádom aj k zlepšeniu kvality života obyvateľov Bratislavy.

Oprávnení prijímatelia dotácií sú v tomto prípade mestá a obce Bratislavského kraja, hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava a jeho mestské časti, Bratislavský samosprávny kraj, združenia miest a obcí.

Prioritná os 2 – Vedomostná ekonomika

Na zrealizovanie prioritnej osi 2 boli definované dve opatrenia:

- opatrenie 2.1 Inovácie a technologické transfery,
- opatrenie 2.2 Informatizácia spoločnosti.

opatrenie 2.1 Inovácie a technologické transfery

Opatrenie Inovácie a technologické transfery má za úlohu výrazne zvýšiť v podnikateľskej sfére všetky typy inovácií a taktiež zavádzať nové, progresívne technológie. Zavedenie nových informačných technológií by malo zabezpečiť schopnosť mikro, malým a stredným podnikateľom konkurovať iným regiónom aj cezhraničným. Ďalším cieľom zavádzanie inovácií je zvýšenie produktivity a kvality služieb.

V podnikoch budú inovácie zamerané najmä na transfer nových technológií, inovácií procesov a taktiež produktov. Podpora má pomôcť zabezpečiť finančnú stabilitu tým podnikom, ktoré realizujú práve inovácie výrobkov a technológií. Podporované budú najmä projekty, ktoré sú založené na použití nových technológií.

Oprávnení prijímatelia dotácií sú v tomto prípade mikro, malý a stredný podnikatelia, fyzické, alebo právnické osoby oprávnené na podnikanie v zmysle § 2 ods. 2 obchodného zákonníka, registrované na území SR, ktoré plánujú realizovať jednotlivé druhy oprávnených projektov.

opatrenie 2.2 Informatizácia spoločnosti

Hlavným cieľom je podpora rozvoja vedomostnej ekonomiky v oblasti informačno-komunikačných technológií. Jedná sa najmä o elektronizáciu samosprávy a rozvoj služieb poskytovaných miestnymi samosprávami. Cieľom opatrenia je uľahčiť styk občana a podnikateľov s verejnou správou. Uľahčenie styku by malo byť dôsledkom prechodu na digitálnu administratívu, pričom prínosom pre občanov a podnikateľské subjekty bude najmä úspora času, odbúranie byrokracie, skvalitnenie a zrýchlenie služieb a procesov a taktiež lepšia dostupnosť požadovaných výstupov.

Snahou bude zabezpečenie nadštandardných elektronických služieb na lokálnej aj regionálnej úrovni, ktoré budú zamerané na podnikateľov – government to business. Tieto inovácie predstavujú prínos predovšetkým pre malých podnikateľov.

Oprávnení prijímatelia dotácií sú v tomto prípade mestá a obce Bratislavského kraja, hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava a jeho mestské časti, Bratislavský samosprávny kraj, mikro, malý a stredný podnikatelia, fyzické, alebo právnické osoby oprávnené na podnikanie v zmysle § 2 ods. 2 obchodného zákonníka, registrované na území SR, ktoré plánujú realizovať jednotlivé druhy oprávnených projektov.

Prioritná os 3 – Technická pomoc

Prioritná os 3 má za úlohu zabezpečiť bezproblémovú implementáciu Operačného programu Bratislavský kraj. Technická pomoc zabezpečuje podporný mechanizmus celého projektu a taktiež má zabezpečiť vhodné a efektívne riadenie, propagovanie a podporu, monitorovanie a hodnotenie jednotlivých prioritných osí.

ZÁVER

Operačný program Bratislavský kraj je jednou z možností ako pomôcť udržať trvalo udržateľný rozvoj v regióne Bratislavy a jej okolia. Bratislava je vnímaná ako mesto, ktoré je proeurópsky orientované a postupne začína byť vnímaná ako metropola. Teší sa záujmu investorov a rovnako ako aj turistov. Cieľom OPBK je byť nápomocný nielen udržať tento status, ale aj zabezpečiť nasledovný rozvoj regiónu. Inovácie a technologické transfery a informatizácia spoločnosti sú v súčasnosti lídrami, ktoré definujú smer vývoja regiónov.

OPBK nie je riešením, ale je vhodným doplnkom na dosiahnutie cieľu udržania rozvoju bratislavského regiónu.

Použitá literatúra:

- [1] Internetový portál Vaša Európa <http://www.vasaeuropa.sk/?i=2135>
- [2] Vestník Úradu pre Verejné Obstarávanie
http://www.uvo.gov.sk/vestnik/NUTS_2006.html/
- [3] Zákon č. 50/1976 Zb. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku
- [4] Regionálna politika Európskej Únie, prof.Ing. Lipková Ľudmila, CSc., Ekonomická Univerzita v Bratislave
- [5] ec.europa.eu/regional_policy/intro/pdf/work_slovincina_sk.pdf
- [6] Internetový portál Operačný program Bratislavský kraj www.opbk.sk
- [7] NUTS – členenie:
http://www.geodesy.gov.sk/gis/psgis/PSGIS_20050316_zaver3_podmanicka_FA000.htm
- [8] Opatrenia na odstránenie sociálno-ekonomických rozdielov medzi regiónmi, Ing. Anna Bilá, PhD., Ekonomická fakulta TU Košice
www3.ekf.tuke.sk/work/Konferencia%20Herlany/zbornikCD/doc/Bila_prispevok.pdf
- [9] Kohézna politika EÚ na roky 2007 – 2013 a Lisabonská stratégia – analýza dopadov na regióny SR, Autori: Aneta Világi (RC SFPA, n.o.), Vladimír Bilčík (RC SFPA, n.o.), Radoslav Klamár (FPHV, Prešovská univerzita), Vladimír Benč (vedúci výskumného tímu, RC SFPA, n.o.), Apríl 2007, Bratislava
- [10] Zúbková, M., 2004, Územný marketing – nástroj riadenia rozvoja územia. In: Ekonomické a riadiace procesy v stavebníctve a v investičných projektoch, 5. medzinárodné vedecké sympóziu KERS, SvF STU, Bratislava 30.9-1.10.
- [11] Ministerstvo výstavby regionálneho rozvoja SR, 2007, Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013, Bratislava, www.build.gov.sk, 2007